

הוספה
מיוחדת

עמ' כא

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרא

ערש"ק פרשת חוקת ה'תשע"ז

"ולא הי' מים" - ומה עם "ענני הכבוד"?

סודו של נחש הנחושת

חיוב הצנעת אפר הפרה "למשמרת"

מדוע "צדיקים אינם מטמאים"?

אור
החסידות

פתח דבר

בעז"ה.

לקראת שבת קודש פרשת חוקת, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייזס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן הענינים

ה מקרא אני דורש

"ולא חי' מים" - ומה עם "ענני הכבוד"?

מדוע לא מצינו בכתוב שיתלוננו ישראל על ביטול ענני הכבוד? / האם חזרו ענני הכבוד
לאחרי מיתת אהרן? / שקו"ט בשיטת רש"י בפשוטו של מקרא, באם חזרו ענני הכבוד לאחרי
שנסתלקו בעת מיתת אהרן

(עי' לקוטי שיחות חי"ח עמ' 253 ואילך)

ח פנינים עיונים וביאורים קצרים

בין "להפטר" ל"להרהר" / "טעם פרה" ש"למעלה מ"טעם"

ט יינה של תורה

סודו של נחש הנחושת

נחש הנחושת - תחיית המתים / מוות וחיים שווים לפני עצמותו ית' / אתהפכא חשוכא
לנהורא / בכחו של השי"ת - גם הזדונויות נהפכים לזכויות

(עי' לקוטי שיחות חי"ג עמ' 71 ואילך)

יג פנינים דרוש ואגדה

צדיקים אינן מטמאים / פרה אדומה וגאולה העתידה

יד חידושי סוגיות

חיוב הצנעת אפר פרה "למשמרת"

יפלפל במה שהביא הרמב"ם בספר הלכותיו פירוש כל פרות שנעשו מימות עולם ועד מקדש
העתיד דלכאורה אין בזה דין / יסיק דיש בזה חיזוק והבהרת הגדר ההלכתי דחיוב הצנעת
האפר "למשמרת"

(עי' לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 131 ואילך)

יז תורת חיים

עבודת התפלה

התפלה אל ה' (חוקת כא, ז)

יט דרכי החסידות

'המלוה לעני בשעת דחקו' של המלוה

כא הוספה

לקט דברות קודש אודות האהבה והמסירה ונתינה שצריכות להיות ללימוד
התורה

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"ולא הי' מים" – ומה עם "ענני הכבוד"?

מדוע לא מצינו בכתוב שיתלוננו ישראל על ביטול ענני הכבוד? / האם חזרו ענני הכבוד לאחר מיתת אהרן? / שקו"ט בשיטת רש"י בפשוטו של מקרא, באם חזרו ענני הכבוד לאחר שנסתלקו בעת מיתת אהרן

בפרשתנו מספר הכתוב אודות סילוקה של מרים הנביאה, דבר שהביא לזה שנסתלקה הבאר: "ותמת שם מרים ותקבר שם – ולא הי' מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן" (כ, א-ב). וכך מפרש רש"י:

"ולא הי' מים לעדה – מכאן שכל ארבעים שנה הי' להם הבאר בזכות מרים".

ובכן, לאחר שהעם נקהלו על משה וטענו על זה שאין מים, הורה הקב"ה למשה להוציא מים מן הסלע וכן עשה: "ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם" (כ, יא). והיינו, שהיתה פעולה מיוחדת כדי להחזיר את המים לאחר מות מרים, ונשארו מים אלו כל ימי משה רבינו, וכדברי רש"י בהמשך הסדרה על הפסוק "ומבמות הגיא . . בשדה מואב" (כא, כ): "שם מת משה, ושם בטלה הבאר".

וצריך ביאור – מדוע לא מצינו כעין זה לגבי ענני הכבוד, שנסתלקו לאחר פטירתו של אהרן?

כלומר: כשם שהמים היו בזכות מרים, ולכן כשנסתלקה מרים – בטלו המים, הרי כך ענני הכבוד היו בזכות אהרן, וכשנסתלק אהרן – נסתלקו, וכמפורש ברש"י בפרשתנו (כא, א. ועוד): "שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד";

ומעתה, למה לא מצינו שעדת ישראל יתלוננו על זה שנסתלקו ענני הכבוד – כשם שעשו על ביטול הבאר?

והנה, בדברי חז"ל מצינו (תענית ט, א. ועוד), אשר השוו בין השנים – באר המים וענני הכבוד – ואמרו: "חזרו שניהם בזכות משה";

אך ב"פשוטו של מקרא" אין השוואה זו מחוורת, כי בשלמא בנוגע להמים מצינו בכתוב ביאור שלם כיצד חזרו, אך בנוגע לענני הכבוד אין הכתוב מספר כלל כיצד ומתי חזרו! וגם בדברי רש"י בפירושו עה"ת לא מצינו שידבר בזה, וצ"ע.

ב. ולפום ריהטא נ"ל דאין הכי נמי – שבדרך הפשט לא חזרו ענני הכבוד לאחר שמת אהרן ונסתלקו".

כי הנה, רש"י פירש ב' בהעלותך (י, לד): "שבעה עננים כתובים במסעיהם, ארבע מארבע רוחות, ואחד למעלה ואחד למטה, ואחד לפניו ומנמיך את הגבוה ומגבי' את הנמוך והורג נחשים ועקרבים". והיינו, שבנוסף להתועלת הפשוטה שבעננים שהקיפו את ישראל – מכל צדדיהם – כדי להגן עליהם "לבל יכה בהם שרב ושמש" (לשון אדמו"ר הזקן בשו"ע ריש סי' תרכה), ה' עוד ענן שהלך לפניו כדי ליישר הדרך ולשמור מפני המזיקים.

ובכן, יתכן לומר שלאחר פטירת אהרן כבר לא ה' צורך כל כך בהעננים. כי, אז כבר חנו ישראל "על גבול ארץ אדום" (פרשתנו כ, כג), בסוף המדבר, סמוך למקומות של ישוב, וכבר לא ה' כ"כ החוס והשמש וכן החשש מפני המזיקים והצורך ליישר הדרך כו' – כי כבר יצאו מן "המדבר הגדול והנורא" (עקב ח, טו) והיו יכולים להסתדר בדרך הטבע, ללא עננים.

[ולהוסיף, שגם מצד הזמן – הרי פטירת אהרן היתה בא' אב (מסעי לג, לח), סמוך לחמשה עשר באב שעליו אמרו שממנו ואילך החוס פוחת: "תשש כחה של חמה" (תענית לא, א. – ואמנם בדרך כלל "שלהי קייטא קשה מקייטא", "לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחוס הקיץ שעבר עליו" (יומא כט, א ובפרש"י שם), והיינו, שאף שהחוס שבא מזריחת השמש נחלש בחודש אב הרי החוס גדול הוא כהמשך להחוס שלפני כן; אך בנידון דידן, ברוב זמן הקיץ היו בני ישראל מוקפים בעננים ולא נתחמם גופם כו' מחוס הקיץ)].

ג. והנה, בביור דבר זה – האמנם בדרך הפשט לא חזרו העננים לאחר מות אהרן – יש להסתייע לכאורה בדברי רש"י בפרשתנו (כ, כב) לגבי "הר ההר", שבו נקבר אהרן, וז"ל:

"הר ההר – הר על גבי הר, כתפוח קטן על גבי תפוח גדול. ואף על פי שהענן הולך לפניו ומשווה את ההרים – שְׁלוּשָׁה נִשְׁאָרוּ בָהֶן: הר סיני לְתוֹרָה, והר נבו לְקִבּוּרַת מֹשֶׁה, והר ההר לְקִבּוּרַת אֶהֱרֹן".

ומדבריו אלה עולה, שהענן המשיך ללוות את ישראל גם לאחר פטירת אהרן, שהרי מזכיר כאן את "הר נבו" ששימש "לְקִבּוּרַת מֹשֶׁה", ומשמע איפוא שהענן ה' הולך לפניו ומשווה את ההרים גם כשהגיעו ל"הר נבו" ומשה נסתלק – כמה חודשים לאחר אהרן.

לקראת שבת

ז

אמנם אין זה מוכרע, כי י"ל שעוד לפני פטירת אהרן הלך הענן ויישר את כל ההרים שהיו עתידים בני ישראל לעבור בדרכם, וע"ז הוא שאומרים שאף שהלך ויישר את כל ההרים מכל מקום הר נבו נשאר לצורך קבורת משה.

[ובאמת שכן משמע קצת מהסדר בדברי רש"י, שהקדים את "הר נבו לקבורת משה" לפני "הר ההר לקבורת אהרן" – שבזה בא לרמוז, שאף שמשה נסתלק כמה חודשים לאחר אהרן, הרי זה שהענן הלך והשווה את ההרים מלבד הר נבו והר ההר הי' קודם לכן, בהזמן שלפני פטירת אהרן (וראה שיחת ש"פ חוקת תשל"ז)].

ד. ברם, מדברי רש"י בסוף פ' בלק (כה, ד) עולה להדיא שגם לאחר פטירת אהרן היו עננים – ששם כתב לגבי החוטאים בבעל פעור: "השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפץ מכנגדו והחמה זורחת עליו".

וע"כ נראה לבאר אליבא דרש"י (ראה גם שפתי חכמים פ' בלק שם), שמלכתחילה לא נסתלקו כל העננים בעת פטירת אהרן, אלא רק "ענני כבוד"; ולכן לא קשה זה שלא מצינו שיעשו "רעש" מזה שנסתלקו העננים, וכן לא מצינו בכתוב שיספר כיצד ומתי חזרו – כי העננים הנצרכים נשארו ולא נסתלקו מעיקרא.

ודבר זה – שגם לאחר פטירת אהרן היו עננים שליוו את ישראל – מוכח גם מדברי רש"י בפרשתנו (כא, ד) שלאחר פטירת אהרן היתה מלחמה וישראל חזרו אז לאחריהם "שבע מסעות", והיינו, שחזרו ונכנסו ל"המדבר הגדול והנורא", וממילא מסתבר שהיו להם עננים ששמרו עליהם מהמזיקין ומחוס המדבר.

ולפי דרכנו נמצא, שאכן בדרך הפשט ענני הכבוד – שהיו בזכות אהרן – נסתלקו ולא חזרו. והיינו, שלפי חז"ל – בדרך המדרש – חזרו העננים "בזכות משה" (כנ"ל ס"א), אך לפי רש"י – בדרך הפשט – משה דאג (בתור "רועה נאמן") לאותם דברים שבני ישראל נצרכו להם (ולכן החזיר את המים שהיו בתחילה בזכותה של מרים), ואילו אותם עננים שכל מטרתם היתה ל"כבוד" בלבד היו תלויים בזכות מיוחדת של אהרן שהיא פסקה בעת פטירתו (משא"כ העננים שהיו צריכים להם).

[ולהוסיף בזה, שדאגתו של משה לצאן מרעיתו היתה באופן שלא יחסרו צרכיהם אפילו לאחר פטירתו, כי: כאשר "מת משה ושם בטלה הבאר", היו ישראל כבר על הירדן ולא היו צריכים עוד למי הבאר; ועד"ז בנוגע להמן שירד מן השמים – שאף שכאשר "מת משה בז' אדר פסק המן מליד", מכל מקום "נסתפקו ממן שלקטו בו ביום עד שהקריבו העומר בששה עשר בניסן" (פרש"י בשלח טז, לה) ואז אכלו מתבואת הארץ].

ויש להאריך בהבדל זה שבין "עננים" סתם לבין "ענני כבוד", ויתבאר בעז"ה בגליון דפ' מסעי הבעל"ט.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

בין "להפטר" ל"להרהר"

זאת חוקת התורה

לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה נורה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחרי' (יט, ב. רש"י)

לעיל בפ' אחרי (יח, ד) פירש רש"י ש"חוקים" שהם "דברים שהם גזירת המלך שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשומרן ואומות העולם משיבים עליהן כו' גזרתי עליכם אי אתם רשאים להפטר". וצריך ביאור השינויים בלשון רש"י דשם נקט "יצר הרע" ואילו כאן "שטן". ועוד, דשם כתב "אי אתם רשאים להפטר" וכאן מדייק "אין לך רשות להרהר".

ויש לבאר זה ע"פ מה דאיתא במדרש (במדב"ר פ"ט, ט. א) ששלמה המלך הבין את טעמים של כל חוקי התורה מלבד החוק דפרה אדומה. ומזה מוכח, דשאר החוקים הרי בכללותם הם בגדר השכל, ויש בהם איזה היגיון, ורק שיש עליהם קושיות ופרטים שאינם מובנים, ולכן שלמה ה' יכול לעמוד עליהם. משא"כ פרה אדומה אינה בגדר השכל כלל, ולפיכך גם שלמה לא ה' יכול לעמוד על טעמה.

והנה בדבר שהוא בגדר השכל ניתן להקשות עליו קושיא או פירכא, וזהו שבשאר כל החוקים "היצר הרע משיב עליהם", והיינו, שמקשה קושיות ומפריך אותם ועי"ז מסית את האדם שאין לו לקיימם. ולפיכך ציוותה תורה במיוחד על החוקים ללמדנו ש"גזירות הן ואי אפשר להפטר מהם".

משא"כ בחוק דפרה אדומה, אין לשכל האנושי שום השגה בו, ולכן אי אפשר ליצר הרע להשיב על המצוה בטענות שכליות כי מצוה זו מעיקרא אינה בגדר השכל, אלא הוא יכול רק להצר את ישראל על שעושים דבר שאין לו שום טעם ושכל. וזהו שכאן בפרה אדומה נקט רש"י שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל,

ולא ש"משיבין עליהם", כי "מונין" היינו שמצדיקין אותם, וזהו גם פירוש "שטן" שבא להצר ולבלבל. ועי"ז ציוותה תורה "אין לך רשות להרהר אחרי'", דכאן אין חשש שלא יקיים המצוה אלא רק שיהי' לו צער בעת קיום המצוה, ועי"ז נאמר "אין לך רשות להרהר", דכאשר לא יהרהר, לא ישמע בלבולי היצר מעיקרא.

(עי' לקוטי שיחות ח"ח עמ' 123 ואילך)

"טעם פרה" שלמעלה מ"טעם"

ויקחו אליך פרה אדומה

אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חוקה (יט, ב. במדב"ר פ"ט, ו)

בנוגע ל"פלפולה" של תורה אמרו חז"ל (נדרים לח, א) שנתנה למשה לבדו, והוא "נהג בה טובת עין" ונתנה לישראל. וא"כ צריך ביאור, לאחר שחקב"ה גילה "טעם פרה" למשה, מדוע לא נהג "טובת עין" בטעם זה, ליתנו לישראל?

ויש לומר הביאור בזה:

"טעם פרה" אינו טעם ששייך להשיגו בשכל, וכמו שמפורש בדברי חז"ל "חוקה היא וגזירה גזרתי ואין כל ברי' יכולה לעמוד על גזירתי" (קה"ר פ"ח א). והיינו, שאין באפשרות אף "ברי'" להשיג טעם זה. ובמילא לא ה' שייך שמשה יגלה את הטעם לישראל, כי גם אם ה' מגלהו לישראל לא ה' אפשר להבין זאת, כי אי אפשר לשום נברא להבינו.

ורק הקב"ה, שהוא "כל יכול", ולפניו ית' אין שום הגבלות, הרי בכחו ויכלתו לגלות טעם זה למשה. וזהו מה שאמר הקב"ה "לך אני מגלה טעם פרה", שרק "אני" ביכלתי "לגלות" ענין זה לבן אדם, משא"כ בן אדם נברא לא יכול לעמוד על זה בכח עצמו לעולם.

(עי' לקוטי שיחות ח"ח עמ' 229 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

סודו של נחש הנחושת

נחש הנחושת – תחיית המתים / מוות וחיים שווים לפני עצמותו ית' / אתהפכא חשוכא לנהורא / בכחו של השי"ת – גם הזדונות נהפכים לזכיות

לאחר שנענשו בני ישראל על ידי "הנחשים השרפים", ושובו בתשובה והתפלל משה בעדם, ציווה הקב"ה את משה: "עשה לך שרף ושים אותו על נס, והי' כל הנשוח וראה אותו וחי". וכן עשה משה, אלא שבעשייתו מפרט הכתוב "ויעש משה נחש נחושת" (פרשתנו כא, ח-ט).

והנה, טעם מה שעשה משה את הנחש מנחושת דוקא, מפרש רש"י שאכן "לא נאמר לו לעשותו של נחושת", אלא שאמר משה מדעתו: "הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחושת, לשון נופל על לשון". והדבר תמוה: הלא בדברי ה' למשה נאמר "עשה לך שרף", והיכן מצינו שקראו השי"ת "נחש", ועד שמשום זה ראה משה לעשותו של נחושת דוקא, שיהא "לשון נופל על לשון"?

ומוכרח הדבר לומר שאכן בציווי ה' למשה נאמר לשון "נחש" נוסף על הכינוי "שרף", אלא שלא נתפרש הדבר בכתוב, כי כן דרך הכתובים שפעמים שאינם מפרטים את ציווי ה' במלואו אף שמוכח שהיו עוד פרטים בציווי.

ויש לבאר בדרך הפנימיות מהות רפואתו של נחש הנחושת ותועלתו לננשכים, ועל פי ביאור זה יתברר היטב אשר הרפואה המגעת מבחינת "נחש" היא בדרגה גבוהה ביותר, ואשר לכן אין היא כתובה בתורה במפורש, ונאמרה רק בציווי השי"ת נותן התורה.

נחש הנחושת – תחיית המתים

אותם שנשכו על ידי הנחשים הי' זה מחמת חטאם, ואם כן ראוי הי' להם שימותו, ומכל מקום ציווה השי"ת למשה שיעשה נחש אשר כל המביט בו יחי'. ותוכן הדבר מבואר בדברי חז"ל (הובאו ברש"י כא, ח), שאין הנחש עצמו ממית ומחי' ח"ו, אלא הנחש הי' נושך את זה שחטא ונגזר עליו מלמעלה שייענש, וגם הרפואה היתה על ידי ששב בתשובה דייקא: "שלא הי' ממחר נשך הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכוונה". וענין ההבטה בכוונה הוא מה ש"ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים".

והנה, אותה הרפואה שבאה על ידי ההבטה בנחש הנחושת, הי' כחה עצום ורב וכתחיית המתים ממש. שהלא כאשר נשך הנחש את החוטא, הנה בדרך הטבע הי' מת. וגם על פי פנימיות הענינים ענין הנחש הוא שורש המיתה בעולם, שעל ידו נגזרה מיתה על אדם הראשון וזרעו בחטא עץ הדעת, ועד שאפילו אותם ארבעה שלא הי' בהם שום חטא, מתו גם הם "בעטיו של נחש" (שבת נה, ב).

וכאשר אותם אנשים שמצד עצמם היו כבר בבחינת מתים, הביטו אל נחש הנחושת בכוונה עמוקה ובתשובה נכונה, חזרה אליהם חיותם, ונמצא שיש כאן ענין תחיית המתים ממש, שאותם שהיו כבר בבחינת מתים נמשכה בהם החיות מחדש.

מוות וחיים שווים לפני עצמותו ית'

והנה, מבואר בסה"ק (ראה ספר המאמרים תש"א עמ' 48. ועוד) אשר ענינה של תחיית המתים הוא גבוה מאוד נעלה. דחיי האדם נמשכים משורשם ומקורם בעולמות הרוחניים, וכאשר נגזרת עליו מיתה הרי זה משום שגם בשורשו ומקורו הדבר הוא כן, שנסתלקה משם החיות.

ובכדי לפעול באותו אדם שתשוב אליו חיותו, הרי אי אפשר שתבוא חיותו מאותו מקור שבאה קודם, כי מצד בחינה זו הרי מת ואינו יכול לחיות עוד, ומבואר אשר מקור ענין תחיית המתים הוא "מבחינת רחמים רבים דעצמות אור אין סוף", שהוא נעלה הרבה ממקור החיים שהי' מקודם.

דהן אמנם שהאדם מצד עצמו ראוי להיות מת, אך לגבי עצמות אור אין סוף ב"ה הנה "מוות וחיים שווים" שמעוצם רוממותו וגדולתו הוא מרומם ונשגב מכל עניני מוות וחיים, ושם אין סתירה והבדל בין מוות לחיים שכל אותן ההגדרות אין להן כל משמעות לפניו. ועל כן מצד עצמות אין סוף ב"ה גם המת יכול לחיות, אף שמצד גדרי הנבראים אותו אדם ראוי להיות מת. וזהו שורש ענין תחיית המתים, שאינו נמשך ממקור החיים הרגיל, אלא ממהות ועצמות השי"ת.

וענין זה התבטא בכך שרפואת הננשכים היתה על ידי שהביטו בנחש הנחושת: דהנחש מסמל על המיתה והעדר החיים, ואף על פי כן דוקא על ידי ההבטה במקור המיתה, הנה הננשכים, שמצד עצמם היו בבחינת מתיים, חזרו לחיים. ודבר זה מרמז אשר מקור ענין תחיית המתים הוא ממהותו ועצמותו ית' אשר מיתה וחיים שווים לפניו.

אתהפכא חשוכא לנהורא

רפואתם של המביטים בנחש הנחושת, היתה קשורה עם מה שהיו "משעבדין את לבם לאביהם שבשמים". ויש לבאר היאך דוקא תשובה באופן זה של "משעבדין את לבם" היא הגורמת וממשיכה את החיים מעצמות אין סוף ב"ה:

לבו של אדם שני יצרים יש בו, יצר טוב ויצר הרע. וענין "משעבדין את לבם" היינו שמשעבדים להשי"ת גם את יצר הרע שבהם, שיהי' גם הוא עובד ומשרת לפני ה'. וחידוש גדול יש בתשובה זו: לא זו בלבד שאינו נותן ליצר הרע להנהיגו נגד רצון השי"ת, אלא שמשעבד את יצר הרע עצמו שיצטרף גם הוא לעבודת ה', בבחינת "נחש מחי".

ועל ידי עבודת תשובה נעלית זו, שהופכין את הרע שבלב לטוב, הנה ממשיך הקב"ה ממהותו ועצמותו ית' אשר גם מי שמצד עצמו הוא מת – הנה יהפוך להיות חי.

בכחו של השי"ת – גם הזדונות נהפכים לזכיות

ועל פי כל האמור, יימצא מובן מה שלשון "נחש" שנאמרה בציווי ה', לא באה בפירוש בלשון הכתוב:

אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני לתהלים כה) "שאלו לחכמה: חוטא מה עונשו? אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה. . אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו". ולכאורה תמוה מה שדוקא בדברי הקב"ה נאמר "יעשה תשובה ויתכפר לו", והלא גם הקרבן אינו מכפר אלא עם התשובה, ומדוע במענה התורה לא נאמר גם כן שהתשובה מכפרת?

ונתבאר בזה במקום אחר (לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1152) אשר בהמשכת אורו ית' בעולם, יש הבדל והפרש בין האור הנמשך באמצעות התורה הקדושה, לבין האור הנמשך ממנו ית' בכבודו ובעצמו. דכאשר ההמשכה באה דרך התורה, הנה אין התשובה מועלת לכפר לגמרי, ורק שהזדונות ייחשבו כשגגות, ועל כן עדיין צריך להביא קרבן בכדי לכפר גם על אותן השגגות שנותרו לאחר התשובה.

אבל כאשר נמשך האור ממנו ית' בכבודו ובעצמו, הנה התשובה כחה כה רב עד שיכולה היא להפוך הזדונות לזכיות, וממילא "יעשה תשובה", ודי לו בכך ויתכפר לו לגמרי, ויהפך הרע לטוב וקדושה.

ועל כן לא נאמר בכתוב "עשה לך נחש", דבתיבת "נחש" נרמז ענין הפיכת המוות לחיים הנמשך מעצמותו ית' בלבד, ומצד דרגת התורה אי אפשר שענין של נחש ורע יתהפך לטוב וקדושה. ורק בציווי השי"ת למשה שלא נכתב בתורה, והוא למעלה מן התורה, שם נאמר למשה בפירוש שרפואתן של ישראל תבוא על ידי "נחש" שהוא ענין של רע ומוות שנתהפך לטוב וחיים.

פנינים

דרוש ואגדה

פרה אדומה וגאולה העתידה

בפרשתנו נאמרה מצות פרה אדומה. ויש לבאר תוכן מצוה זו בעבודת האדם:

כללות ענין הגלות הוא מצב של "טומאת מת". דנוסף לזה שכולנו טמאי מתים, הרי גם תוכן ענין הטומאה הוא הוא תוכן ענין הגלות. כי, גלות באה "מפני חטאינו", והיינו, בגלל שחסר ב"אתם הדבקים בה' אלקיכם", ובמילא גם ב"חיים כולכם היום" – בחיות הרוחנית. והרי זהו גם תוכן ענין טומאת "מת", שאין האדם "חיי" ר"ל.

אפר הפרה – הטהרה מטומאת מת – מרמז על הגאולה מן הגלות, שאז "נטהר" מהמצב של פירוד מדביקות באלקים חיים. וכמו שמרמז בכתוב "זורקתי עליכם מים טהורים", דזה שנאמר "זורקתי" הוא כי מרמז על הטהרה שעל ידי הזאה "הזית מי חטאת המעבירין טומאת המת" (יחזקאל לו, כה. רש"י שם). וכן מובן גם ממה שאמרו חז"ל (יל"ש פרשתנו רמז טשנט) שפרה אדומה רומזת על הגלויות – 'פרה' זו מצרים, 'אדומה' זו בבל, 'תמימה' זו מדי, 'אשר אין בה מום' זה יון – שלפי זה, שריפת הפרה מרמז על שריפת וביטול הגלות.

וגם העבודה המביאה את הגאולה העתידה נרמזת בפרה אדומה, שהרי, על מצות פרה אדומה אמרו חז"ל "חוקה חקתי גזירה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריי" (רש"י ריש פרשתנו, מיומא סז, ב), והיינו, שאופן קיום מצוה זו אינו רק שמשקיים בפועל ציורי הקב"ה גם כשאנו מבין, אלא גם אינו מהרהר כלל, כי גם בשכח האדם ברור ופשוט שצריך לקיים מצות המלך תוך קבלת עול מלכות שמים, גם אם לא מבין.

וכאשר עובדים את הקב"ה באופן כזה, שלא נשאר מקום באדם שאינו מקבל על עצמו מלכותו של הקב"ה, אלא גם השכל אינו מהרהר, הרי עבודה זו היא הכנה לגאולה העתידה, שגם אז לא יהי' שום מקום בעולם שלא יהי' בו גילוי שכינה, ו"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(עי' לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 137; ספר המאמרים מלוקט חיד' עמ' קלג)

צדיקים אינן מטמאים

בנוגע לקרי צדיקים אמרו חז"ל ש"צדיקים אינן מטמאים" (ראה מדרש משלי פ"ט, ב. תוד"ה מה ב"מ קיד, ב. רמב"ן ריש פרשתנו, ועוד). ויש לומר בביאור הטעם לזה:

טומאת מת באה בעת פירוד הנשמה מן הגוף ח"ו. שהרי טומאה היא לכלוך ופגם רוחני הקשור למידת הדביקות להקב"ה שנקרא חי (אדר"נ ספ"ד). ולכן, כאשר הנשמה – שהיא "חלק אלוהה ממעל ממש" (תניא רפ"ב) – מסתלקת מן הגוף, ולא נשאר בגוף דביקות להקב"ה הרי הגוף, שהוא מצד עצמו עפר מן האדמה, טמא בטומאה חמורה, והאדם הנוגע בזה טמא בטומאת מת.

אכן, כ"ז באדם רגיל, אשר בהיות הנשמה בתוך הגוף היו חיי הגוף וחיי הנפש – דברים נפרדים. חיי הגוף הם מאכילה ושת' גשמית וכיו"ב, וחיי הנשמה הם לימוד התורה וקיום המצוות. ולכן, הגוף, בלי הנשמה שבתוכו, הוא דבר שאין בו קשר לאלקות, ומטמא בטומאה חמורה.

אמנם, חיי הצדיק שונים הם. כי, "חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה יראה ואהבה" (אגה"ק ס"י כז), והיינו, שגם חיי הגוף של הצדיק אינם באים מדברים גשמיים ובשריים כאכילה ושת' וכיו"ב, כי אם מדברים רוחניים הקשורים עם הנשמה האלקית. ונמצא, שגדלה מעלת הצדיק, לא רק בעבודת נשמתו, אלא גם גופו של הצדיק קדוש, כי אינו נחשב כדבר נפרד מן הנשמה, אלא הגוף והנשמה – דבר אחד הם.

ובהיות שהנשמה היא נצחית, הרי גם פעולתה על הגוף נצחית היא. ולכן, גם בשעה שהנשמה מסתלקת מן הגוף, נשארת פעולה נצחית מהנשמה על גוף הצדיק, שגם אז גופו נשאר קשור ודבר אחד עם רוחניות ואלקות.

וזהו שגם לאחר פטירתם – "צדיקים אינן מטמאין", כי גם אז נשארת פעולה נצחית של הנשמה על הגוף, שנשאר הגוף דבוק עם חיי החיים, הקדוש והטהור ב"ה, ונשאר בטהרתו.

(עי' לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 233 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

חייב הצנעת אפר פרה "למשמרת"

יפלפל במה שהביא הרמב"ם בספר הלכותיו פירוט כל פרות שנעשו מימות עולם ועד מקדש העתיד דלכאורה אין בזה דין / יסיק דיש בזה חיזוק והבהרת הגדר ההלכתי דחייב הצנעת האפר "למשמרת"

דוגמתו בשאר מקומות שמזכיר ביאת המשיח בס' היד, כולל המקומות שבהם עיקר מקומו – בהל' תשובה והל' מלכים).

והנראה בזה בהקדים השינוי בין המשנה לרמב"ם, דבמשנה בא הדבר גבי הדין הנידון בפרקין דהשורף את הפרה מפרישין אותו ז' ימים מביתו שלא ייטמא, ומזין עליו מאפר כל הפרות שנעשו קודם לפרה זו כו', ובהמשך לזה איתא במשנתנו "לא מצאו משבע עושין משש וכו'", ובהמשך הדברים נאמר "ומי עשאו הראשונה עשה משה כו'" ואזיל ומפרט כל פרות שנעשו; אולם הרמב"ם הביא ענין זה בהמשך לדין אחר (דלהלן בפרקין דפרה) – "ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה, אחד ניתן בחיל ואחד בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות, זה שמתחלק לכל המשמרות היו הכהנים מקדשין ממנו וזה שניתן בהר המשחה

כתב הרמב"ם ספ"ג מהלכות פרה אדומה "ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה ראשונה עשה משה רבינו שנייה עשה עזרא ושבע מעזרא עד חורבן הבית והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר". ומקורו במתני' דפרה פ"ג מ"ה, דאיפליגו תנאי במנין הפרות האדומות שנעשו עד חורבן בית שני – אם שבע או תשע (ונתבאר במשנה שם "מי עשאו"), ופסק כדעת חכמים שהיו תשע. וצע"ק למאי הלכתא, ומאי דהוה הוה, והרמב"ם כידוע לא בא בספרו אלא להלכה. וגם מה ראה להוסיף על חז"ל "והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר" (ויל"ע במדרשי חז"ל מאין מקורו), ואף את"ל שדרכו לכלול גם הלכתא למשיחא, להלן ית' דניכר שנתכוון ליותר מזה ממה שטרח להוסיף במילי דהלכתא בקשת תפלה "מהרה יגלה אכ"ר" (מה שלא מצינו

(עיין במפרשי המשנה וכן בפיהמ"ש להרמב"ם בסוף פרקין. רש"י יומא ד, רע"א. והאריך בכ"ז הרי"ף פערלא שם. ויצוין שבספר היד בהל' פרה אדומה ובהל' עבודת יוהכ"פ לא הזכיר הרמב"ם כזאת, שההזאה היא מן המוצנע בחיל. ועיי"ע רש"י על התורה פרשתנו יט, ט. תוס' יו"ט פרה בסוף פרקין. ספר השיחות תשמ"ט חלק א עמ' 343 בשולי הגליון); מיהו לא זהו עצמיות ענין "למשמרת", שפירושו חיוב בעצם קיומו של האפר (באופן ד"מוכן" לשימוש). בסגנון אחר ובעומק יותר: תוכן החיוב של "למשמרת" הוא חיוב בלתי שיהי תמיד קיים בעולם אפר "מוכן ומוצנע", ובלשון הרס"ג בספר מצוותיו (שם) "ופרה למשמרת בתדר" [שהרי זהו משמעות המושג והתוכן ד"למשמרת", שהדבר משומר באופן שהוא קיים תמיד], ונמצא ש"למשמרת" אינו (רק) חיוב נפרד על כל פרה שיש להצניע חלק מאפרה למשמרת (ע"ד ב' החלקים האחרים הנלקחים ממנו) אלא זהו (גם) חיוב כללי ותמידי שלעולם צריך להיות אפר פרה המוצנע "למשמרת" [ועפ"ז נמצא שלענין חיוב זה הו"ו כל יי הפרות כמו חפצא אחד, כי על ידי כולן יחד מתקיים חיוב אחד ד"למשמרת" תמיד. ובזה יש להמתיק עומק ענין הדין דהכהן השורף מזין עליו "מכל חטאות שהיו שם" גם יחד].

ומעתה אפ"ל דהוא הוא הגדר להלכתא שביקש הרמב"ם להשמיענו בפירוט כל הפרות שנעשו מימות עולם, דבזה הביא חיזוק לדין התמידי דלמשמרת שהזכיר לפנ"ז, דאשכחן שחיוב זה קויים במשך כל הדורות, ואכן אפר פרה הי' קיים

היו ישראל מזין ממנו וזה שניתן בחיל היה מוכן ומוצנע שנאמר [בפרשתנו] והיתה לעדת בני ישראל למשמרת מלמד שמצניעין ממנו, וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפים בחיל", ובהמשך לזה פירט ע"י מי נעשו הפרות כו'.

והרי חילוק מהותי יש כאן, דבמשנה בא הדבר לענין עשיית הפרות לשם השימוש באפרן לטהרה (שבכלל זה היא ההזאה על הכהן השורף את הפרה החדשה המדוברת כאן); משא"כ הרמב"ם הביאו גבי חיוב הצנעת אפרן למשמרת. ואין מקרא יוצא מידי פשוט, דדין למשמרת אינו רק שמירה לשם שימוש, שיהי מוכן להזאה עתידית, אלא עיקר ענינו הוא כשמו - שהאפר יהיה מוצנע למשמרת, היינו דחיוב זה אינו סניף במצות הזאת פרה אדומה אלא דין מיוחד בפ"ע (עיין ביאור הרי"ף פערלא על סהמ"צ להרס"ג, פרשה מה).

פירוש, דאמנם גם ענין זה - צורך השימוש באפר, שיהי תמיד אפר שאפשר להזות ממנו - נכלל אף הוא בחובת הצנעה למשמרת, וכדיוק לשון הרמב"ם "מוכן ומוצנע" (ועיין לשונו בסהמ"צ מ"ע ק"ג ובמנין המצוות דריש ספר היד, גבי כללות מצות פרה אדומה, שתוכן המצוה דעשיית פרה הוא שנצטוונו שיהי אפר "מזומן" לטהרת טמאים כו'), והרי מאפר מוצנע זה היזו על השורף כמבואר במשנה כנ"ל (והביאו הרמב"ם לעיל פ"ב ה"ו), וכן הזאה שהיו מזין מן האפר על כה"ג לפני יוה"כ (עיין במשנה שם בריש הפרק וביומא ח, א) מצינו דהיו מזין אותו מאפר המוצנע למשמרת

מוצנע ומשומר יש חסרון ב(שלימות) קיום הציווי שצריך להיות תמיד אפר פרה "למשמרת" ונע"פ הנ"ל דכולהו פרות חפצא אחד הן בענין זה, נמצא דהדבר מחסיר ב"למשמרת" דכל הפרות הקודמות].

ויש להוסיף עוד בזה, דהנה סו"ס הלשון "מהרה יגלה אבי"ר" תפלה ובקשה היא, ולא נתחוויר לגמרי מה מקום לסגנון זה בספר הלכות; ועכצ"ל דבהך גופא השמיענו הלכה (כידוע דרכו להשמיע הלכות גם ברמז ודיוק לשון, ובפרט כשמחדש על הש"ס), והוא, דבחיוב האמונה במשיח פסק בהל' מלכים רפי"א "וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו . . . הוא כופר . . . בתורה ובמשה רבינו". היינו דמלבד האמונה יש גם חיוב בפ"ע ל"חכות, ואף הוא כמו חיוב האמונה – חיוב תמידי הוא, והנה "מחכה" פירושו הרגש בלב (ולא ידיעה בעלמא), ודבר זה בא רק כאשר מרגיש שביאת משיח חסרה לו, אשר עי"ז בכל עת שמזכיר אודות משיח א"א לו להתייחס בשוויון נפש ומתעורר ברגשי צפי', וממילא נכנס בכלל "צרכיו" וחייב להתפלל שיהי' הדבר בהקדם האפשרי (כי דין תפלה הוא שאילת צרכיו, ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב-ד). ושיעור זה השמיענו הרמב"ם כשהכניס במילותיו בפירוש תפלה ובקשה זו, בהדגשת "מהרה", ודוקא היכא שנזכרה ביאת המשיח שלא במקומה, בהלכות פרה אדומה – ללמדנו שיעור חיוב "מחכה לביאתו" [ואחר שהשמיענו דין זה לא הוצרך שוב לפרש תפלה זו בתוך מילות ספר היד בשאר מקומות שהזכיר ביאת המשיח].

תמיד מאז הציווי, כהדגשת לשונו (שלא רק פירט עשיות שהיו במשך הזמנים, אלא הדגיש דהעשיות היו) "משנצטור במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה", ברציפות כל הזמנים, שתמיד הי' אפר קיים למשמרת.

ויע"ד משנ"ת במק"א בדברי הרמב"ם ריש הלכות בית הבחירה שפירט אודות "משכן שעשה משה רבינו" ופרטי ההשתלשלות כל המשכנות שהיו עד המקדש בירושלים, ולכאורה לית בזה הלכתא מאז שנקבע מקום הבנין בירושלים, ומאי דהוה הוה; ונתבאר שי"ל דס"ל שהציווי על בנין בית המקדש ילפינן ממקרא ד"ועשו לי מקדש" שנצטור במדבר (ולא מפסוקי פ' ראה גבי המקום אשר יבחר בארץ ישראל כו'. עיין השקנ"ט בכ"ז בנו"כ הרמב"ם), כי מזה עולה שהוא בגדר מצוה תמידית שישנה בכל הזמנים מאז ולעולם, וזה הדגיש בפירוט כל המשכנות, להוכיח שהיא מצוה תמידית שנתקיימה במשך כל הדורות גם לפני שבאו לירושלים].

ומאחר שהרמב"ם כלל בספרו גם הלכתא למשיחא, כנ"ל, הוצרך לבאר (לא רק איך נתקיים הציווי "עד שחרב הבית בשנייה, אלא גם) איך יתקיים הציווי בבית העתיד, "והעשירית יעשה המלך המשיח". ומעתה יתחוויר גם הטעם שהוסיף הרמב"ם "מהרה יגלה", דבזה עצמו מודגש הגדר ההלכתי הנ"ל, כי כיון שישנו חיוב תמידי שיהי' אפר פרה "למשמרת" נמצא שמצות פרה אדומה "דורשת" שגילוי המשיח יהי' מהרה ככל האפשר כדי שתתאפשר עשיית אפר הפרה, דבכל רגע ורגע שאין בשום מקום שבו נמצאים בני ישראל אפר פרה

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

עבודת התפלה

התפלל אל ה'

(חוקת בא, ז')

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כוונה ראש

מהי העצה לכוונה בתפלה:

ההתבוננות לפני התפלה עכ"פ איזה רגעים לפני מי הוא הולך להתפלל. ומהנכון שילמוד ג"כ בעל פה מהתחלת ריש פרק מ"א בתניא עד תיבת המלך (עמוד ב), ולפני התפלה יחזור על זה בדבור או במחשבה בתוכן הדבר. וכן בימות החול קודם התפלה יפריש איזה פרוטות לצדקה.

(אגרות קודש ח"ז עמ' קיא)

אופן ההתבוננות לפני התפלה, ובפרט בכדי שיוכל להאריך בתפלה...:

כיון שבזה הענין, ההתבוננות (ולא לימוד וקנין ידיעות חדשות), נכון יותר להתבונן בענין שלמדו איזה פעמים ויודע אותו, וההתבוננות תהי' או בהעמקה יותר או חזרה על הידיעה, ולהרחיבה בנוגע להפועל יוצא מזה, או מדות וכו', ובזה יש שינוי בטבעי בני אדם: כאלו שההתבוננות נקלטת אצלם יותר כשחוזרים על הענין באותיות הרב, ויש שאדרבה כשחוזרים על התוכן ולא על האותיות.

(אגרות קודש ח"כ עמ' נב)

תפלה באריכות, על כל פנים חלק ממנה

עצה להתבוננות או להתרגש מפירוש המלות - מובן שכשמוסיפים על הזמן [כלומר,

שמאריכים בתפלה] גם ההרגש נתגדל. ועוד ענין, כשאין אפשרי להוסיף על הזמן, כשמחלקים התבוננות לאיזה פעמים, וכידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר, על אופן עבודתם של סוג אחד מהחסידים, שבכל יום היו מתבוננים בחלק מסוים של התפלה, התבוננות עמוקה, וליום שלאחריו ממשיכים בעוד חלק.

(אגרות קודש ח"ט עמ' קצד)

מחשבת דא"ח בתפלה

במענה על מכתבו, בו שואל אם המחשבה בענין של דא"ח [=דברי אלקים חיים - כינוי לספרי חסידות] בתוך התפלה צריכה להיות דוקא באותיות הרב.

הנה אינו בדוקא, ואדרבה לפעמים תכופות כשחושבים הענין בלי דקדוק בהאותיות 'נמשכים' יותר ומקבלים יותר חיות ("טראגט מען זיך מער צו און מען קריגט מער חיות"), וכיון שבא לאחר הלימוד והדקדוק באותיות הרב - הרי בטח אין נוטים מן הנקודה.

בשאלתו אם לחשוב דא"ח גם קודם התפלה, נכון הדבר וכהלכה פסוקה בשו"ע שקודם התפלה צריך לחשוב ברוממות הא-ל וכו'.

(אגרות קודש ח"א עמ' שפ)

להתאמץ בתפלה

...ובמה שכותב שעתה קשה לו להתפלל בכוונה אף שרגיל הי' בזה במדינתו לפניו. הנה בטח זהו מפיתויי היצר, ולכן לא ישים לבו לזה כלל, יתאמץ בתפלה, ולפני התפלה וגם לאחר התפלה יאמר עכ"פ סימן אחד מספר התהלים של נעים זמירות ישראל, וכידוע שסגולה הם לכגון דא.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתו שתהיינה כולן כשרות כדין, ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה.

(אגרות קודש ח"ז עמ' קעז)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

'המלוה לעני בשעת דחקו' של המלוה

מרגלא בפומי' דחסידי רבינו איש לרעהו - גם בלתי מכירו - "בחתיכת הלחם
שהתברכתי בה מהשי"ת יש גם חלק עבורך"

צריך ללוות כדי שיהי' מה להלוות

מכתב ידידי מ . . קבלתי סוף אדר ונאבד בתוך המון המכתבים שנתקבלו, ותוכנו
בדבר העזר ל . . זכרתי, וגם קבלתי בענין זה מכתב מידידי עוז . . ובהתעוררות שניהם
הכנסתי עצמי בזה, ולא הי' לי שום מראה מקום על זה אפילו לסכום קטן, אבל כאשר
קבלתי הטלגרם מש"ב . . שי' שעושים הכנות אל החתונה למז"ט עשיתי כהרגלי זה
ארבעים שנה אשר הדבר שצריכים לעשות צריך להעשות תיכף, ואם אין האמצעים
הדרושים צריכים ללות ולשלוח, כפירושו של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע במאמר כל המלוה לעני בשעת דחקו - בשעת דחקו של המלוה - שאין לו מה
להלוות וצריך ללוות שיהי' לו מה להלוות ולויתי סך שש מאות שקלים ושלחתי על ידי
מברקה ומאז ועד עתה ת"ל נכנס אלי על חשבון זה סך ארבע מאות שקלים.

אגב אורחא הנני כותב לידידי פנינה אחת ממה שנזכרתי ממה ששמעתי מהוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ורשום אצלי ביומן דשנת תרנ"ו
מעוטר בכמה ספורים ולידידי הנני כותב בזה רק את הנקודה.

"בחתיכת הלחם שהתברכתי בה מהשי"ת יש גם חלק עבורך"

וזה הדבר :

הוד כ"ק אדמו"ר הזקן בהדרכתו את עדת החסידים, שהדריכם באהבת ישראל בכלל וחסידות אחים בעדת החסידים בפרט, הקפיד במאד אשר כל עזר ותמיכה שנותנים איש לרעהו לא יקראו בשם צדקה אלא בשם הלואה וגמ"ח, וכשהיו מקבלים אגרת הקדש מהוד כ"ק אדמו"ר הזקן - ע"י ציר המעמדות לאה"ק ת"ו או נצרך פרטי - בדבר איזה מגבית ה' מרגלא בפומי' דחסידי רבינו "יש צורך בהלוואה, לאסוף גמילות חסד" ("מען דארף מאכען א הלואה, צוזאמענשטעלן א גמילות חסד"), ומרגלא בפומי' דחסידי רבינו איש לרעהו - גם בלתי מכירו - "בחתירת הלחם שהתברכתי בה מהשי"ת יש גם חלק עבורך" ("אין דעם שטיקל ברויט וואס השי"ת האט מיר געגעבן איז פאראן דיין חלק אויך").

ותודה וברכה לידידי על אשר זיכני בזה, כי באמת הנה לבי ער לטובתן של ישראל בכלל ואנ"ש שי' בפרט, אבל אין לי כאלו שיוכלו לעזור לי באמצעים הדרושים והנני עמוס חובות בסכומים גדולים, והסכומים הדרושים למוסדותי במדינה זו ובקנדה גדולים המה מאד. ת"ל בשעה טובה ומוצלחת המוסדות מרכז ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש . . ומרכז לעניני חנוך ומחנה ישראל, אוצר החסידות, הוצאת קה"ת מתנהלים על ידי חתני הרה"ג הרמ"מ שליט"א שניאורסאהן ודורשים סכומים עצומים . והשי"ת יהי' בעזרי ויצליחני בגשמיות וברוחניות. אודות העזרה להרה"ח ר' . . הנני שולח על ידי...

ובבקשה מידידי לכתוב לי עוד מהנצרכים, כי אפילו אם בשעה זו איני יכול לעזור אבל פן ואולי יהי' השי"ת בעזרי אחרי כן, ומובן אשר מי שכותב אודותו אין צריך לדעת מזה.

(אגרות קודש ח"ח עמ' תרה-ו)

לקט מתוך דברות קודש

בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת

הדברים באו כאן באופן שנאמרו, כמעט ללא עריכה, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

אהבת התורה – מהי?

התחלת החינוך של ילדי ישראל היא – שילמדו תורה לא מצד ההכרח, אלא מצד אהבת התורה, עד כדי מס"נ / לפתע ראה נער בתוך התנור... ומיד הוציאו מהתנור את הצ"צ שהי' מפוחם ("פארטשאדעט"), ובקושי הצליחו להשיב את רוחו

הזקן, שהיו בשני חצאי בתים, ובאמצע הי' כמו יציע ("פאדערהויז") ששימש ככניסה לשני הבתים. וביציע זה הי' תנור, שכתלו נכנס לחדר שבו ישב רבינו הזקן. ומובן, שהתנור הי' בנוי באופן שכדי להכניס בו את העצים לחממו, לא הוצרכו להכנס לחדרו של רבינו הזקן, שלא לבלבל אותו, אלא היו מכניסים העצים מהחדר החיצוני, וכותל התנור הי' בפנים, והכותל לא הי' עב ביותר – וכמו בבנינים שבונים עתה, בית בן קומה אחת או שתי קומות, שהכותל החיצוני אינו עב ביותר, ועאכו"כ הכתלים שבין חדר לחדר, ועאכו"כ כותל של תנור שנועד לחמם גם את החדר שמעברו השני של הכותל.

ולאחרי הקדמה זו – ממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר:

הצמח צדק, הי' בנה של בת רבינו הזקן, בעל התניא והשו"ע, וממלא מקומו בדור השלישי של נשיאי חב"ד, וכיון שאמו (בתו של רבינו הזקן) נסתלקה בקטנותו, בהיותו קרוב לגיל שלש שנים, לכן הי' גידולו וחינוכו ע"י רבינו הזקן בעצמו, בביתו ובחדרו, וכידוע כמה סיפורים אודות ההתמסרות של רבינו הזקן לחינוכו של הצמח צדק.

סיפורים אלו שהגיעו אלינו, יש בהם הוראות אלינו – הן למבוגרים, ועאכו"כ לילדי ישראל... ונתעכב עתה על אחד הפרטים בחינוכו של הצ"צ, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' מימי חג הסוכות בשנת תרצ"ו, לפני שלושים שנה.

בשיחה הנ"ל מקדים כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר אודות ציור החדרים בביתו של רבינו

לפתע ראה נער בתוך התנור... ומיד הוציאו מהתנור את הצ"צ

אצל רבינו הזקן הי' סדר שבזמנים מסויימים הי' אומר מאמרי חסידות רק לפני מספר מצומצם של אנשים, יחידי סגולה, ולא היו מניחים לכולם להיכנס.

וכאשר הצ"צ הי' בן תשע שנים, חשק מאד להיות בין השומעים מרבינו הזקן באותם זמנים מיוחדים - שכן, נוסף על התשוקה שהיתה לו ללימוד הנגלה, רצה ללמוד ולהשיג כפי יכלתו גם בתורת החסידות (אע"פ שעיקר הסדר של לימוד החסידות התחיל רבינו הזקן עמו בשנים שלאח"ז).

ובכן: בזמנים שרבינו הזקן הי' אומר מאמרים ברבים, והדלת היתה פתוחה לכל, הי' הצ"צ יכול להכנס; אבל כאשר רבינו הזקן הי' אומר מאמרים במעמד יחידי סגולה שהורה להכניסם אליו, והדלת היתה סגורה (ובודאי לא ישבור דלתות...) - הנה מרוב תשוקתו לשמוע, הזדחל פעם לתוך התנור שכתלו הי' מגיע לחדרו של רבינו הזקן, וקירב אזנו לכותל, כדי שיוכל לשמוע את המאמר של רבינו הזקן - שהי' אומרו בניגון ובקול רם - כולו או קטעים ממנו.

מאורע זה הי' באמצע החורף, כששרר קור גדול, ובא הערל להסיק את התנור, והתחיל להכניס בו עצים (כי במדינות ההם לא היו רגילים להשתמש בפחם ("קוילן"), שלא הי' זול, ולכן הסיקו בעצים, שהיו זול יותר), בתוספת קסמים דקים ופיסות נייר,

כדי שתאחז האש.

בדרך כלל, כאשר העצים הם בתוך התנור, כנגד הארובה, אזי יוצא העשן דרך הארובה. אבל כיון שגופו של הצ"צ מילא שטח גדול מהתנור, נשארו העצים בקירוב אל פי התנור, וכאשר הדליק הערל את העצים באש, הנה כרגע נתמלא הבית עשן. והתחיל הערל לדחוק את העצים פנימה יותר, וראה שאי אפשר להכניסם, והוכרח לכבותם ולהוציאם אחד אחד, כדי לראות מדוע אינם נכנסים פנימה. ולפתע ראה נער בתוך התנור... ומיד הוציאו מהתנור את הצ"צ שהי' מפוחם ("פארטשאדעט"), ובקושי הצליחו להשיב את רוחו.

ואז נכנסה הרבנית - הסבתא של הצ"צ - וטענה לבעלה רבינו הזקן: היתכן שלתלמידים אתה מניח לשמוע מאמרי חסידות, ואילו נכדך שחפץ לשמוע, צריך לזחול לתוך התנור ולהעמיד את עצמו בסכנת שריפה רח"ל?!

- ואכן פעלה ע"י טענתה, שמיני אז היו מניחים להצ"צ להיכנס בעת אמירת המאמרים ליחידי סגולה -

וענה לה רבינו הזקן: אכן, בשביל לימוד התורה, יש צורך במסירת נפש!...

התחלת הינוך ילדי ישראל היא - שילמודו מצד אהבת התורה

והגע עצמך:

במקום להיכנס לתנור בשביל לנסות לשמוע, הי' הצ"צ יכול לישב בחדרו וללמוד תורה. ואעפ"כ, בידעו שרבינו

עבור לימוד התורה, שלא יפחד מאש וממים כו', ובלבד שיתוסף אצלו בלימוד התורה.

מס"נ עבור לימוד התורה אינו ענין מיוחד ("אן אויסנאם") ששייך להצ"צ דוקא, אלא "כך היא דרכה של תורה"; התחלת החינוך של ילדי ישראל היא - שילמדו תורה לא מצד ההכרח, אלא מצד אהבת התורה, עד כדי מס"נ (ולא באופן שרק כאשר נותנים לו "פרסים", ורושמים על לוח-הכבוד שתלוי על הקיר שהוא מצטיין כו', אזי מסכים ללמוד תורה כמה שעות ביום). וכל זה - לא רק בשביל שיגדל להיות "גאון הדור", אלא בזה תלוי אם יהי' "א תורה איד", יהודי שחי חיי יהדות ע"פ תורה, או ח"ו באופן אחר. וכאשר החינוך הוא באופן כזה, אזי זוכים לנחת אמיתי - לא רק ליום, שבוע, חודש ושנה, אלא באופן נצחי, כיון שקשור עם עניני התומ"צ שהם נצחיים.

(שמחת תורה תשכ"ז)

הזקן מתכונן לומר ענין חדש בתורה, שלא נרשם עדיין בספר, השתוקק ביותר ועשה כל התלוי בו שיוכל לשמוע ענין חדש זה.

ועד כדי כך, שגם בראותו שהערל מכניס עצים לתנור ועומד להסיקו, לא גילה שהוא נמצא בתוך בתנור, שהרי אז יוציאוהו משם, ולא יוכל לשמוע המאמר, ולכן הי' מוכן למסור נפשו כדי שבינתיים ישמע עוד כמה תיבות ("נאך א פאר ווערטער")!...

ואכן, ע"י מס"נ זו השיג הצ"צ את מבוקשו לשמוע דברי חסידות מרבינו הזקן, ועד שהגיע למעמד ומצב שנעשה אדמו"ר ומנהיג בישראל, ותורתו בנגלה וחסידות והוראותיו כו' נקבעו "עד היום האחרון"...

נקודת ההוראה מסיפור הנ"ל היא בנוגע לחינוך ילדי ישראל - שצריך לחנך ילד יהודי שתהי' לו אהבת התורה...

עד כדי כך עד שיהי' מוכן למסור נפשו

הכוונה היא שיבוא למעלת לימוד התורה לשמה

אהבת התורה צריכה להיות באופן שאינה תלוי' בדבר - אפילו לא בגלל היותה "חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", והרי תכלית העילוי שבאדם הוא שעוסק בלהט ("ער איז פֿאַרקאָכט") בעניני חכמה ושכל עד כליון הנפש, כפי שמצינו גם בנוגע לחכמות אומות העולם, ועאכו"כ בשכל דקדושה, וכדרשת חז"ל על הפסוק "אילת אהבים ויעלת חן דדי' ירווך בכל עת גו'", דקאי על דברי תורה - שכל זה אינו מספיק, כיון שזהו עדיין "שלא לשמה" בדקות עכ"פ ("א איידעלער שלא לשמה"), ואילו הכוונה היא שסוכ"ס יבוא למעלת לימוד התורה לשמה בתכלית השלימות.

(כ' בסלו תשי"ז)

להתמסר לגמרי ללימוד התורה

בשביל לימוד התורה באופן שיהי "פתח לבי בתורתך" – צריך להיות תכלית הביטול באופן ד"ונפשי כעפר לכל תהי", היינו, להתבטל לגמרי כעפר שהכל דשין עליו, ובמילא, לא לחשוב אפילו אודות תכלית של קדושה, אלא להתמסר לגמרי ללימוד התורה.

ודוקא באופן כזה נעשית הצמיחה האמיתית – שמצליח בלימוד התורה, ואז יש לו בדרך ממילא גם את שאר הענינים, הן הענינים הפנימיים והן הענינים החיצוניים...

גם בעלי עסקים צריכים לקבוע עתים לתורה. ולכן, תובעים גם מהם שבשעת הלימוד יהיו בביטול והעדר המציאות לגמרי, "ונפשי כעפר לכל תהי", ולהיות שקועים לגמרי בהלימוד, ולא באופן שהלימוד הוא בשביל סגולה לפרנסה, או באופן של "מה חובתי ואעשנה", שאז הלימוד נחשב לו כמשא, וממהר לחזור תיכף לעסקיו.

(ש"פ בשלח תשס"ז)

האם ענין התורה נוגע לו כל כך עד שבגלל זה אינו יכול להרדם!?

כדי לדעת אם הגיע כבר לדרגא כזו שענין התורה נוגע לו – הרי הבחינה לזה בפשטות: כשהולך לישון – יראה מהו הדבר שמפריע ולא נותן לו להרדם!...

ישנם עניני עבודה שבהם דרושה יגיעה רבה לבחון ולדעת אם הצליח לפעול בעצמו כו', עד לענינים דקים שבהם דרושה הבחנה בין ב' דברים אשר המרחק ביניהם אינו אלא כ"חוט השערה"; אבל ישנם ענינים שהחילוק וההבדל שביניהם בולט ומודגש ביותר... ובנדוד הבחינה היא פשוטה ביותר – האם ענין התורה נוגע לו כל כך עד שבגלל זה אינו יכול להרדם!...

מי שרוצה לרמות את עצמו – יוכל לרמות את עצמו גם בענין זה... אבל "אדם נורמלי" שאינו מעוניין לרמות את עצמו – יוכל לקבוע בוודאות מהו הדבר המדיד את שנתו! ומי שעדיין אינו יודע בעצמו – יבחן את עצמו היום בלילה...

מתי יודעים שענין התורה נעשה דבר הנוגע לו – כאשר שנתו נודדת בגלל שאינו מבין ענין בתורה, ולא עוד, אלא שבוכה לאבינו שבשמים (כמו ילד קטן שבוכה לאביו) על כך שלא זכה להבין ענין בתורה...

(ש"פ נשא תשמ"ה)